

TĖVŲ VAIDMUO PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PREVENCIJOJE

MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKUS AUGINANČIŲ TĖVŲ
APKLAUSOS REZULTATAI

NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS DEPARTAMENTAS

2016

Turinys

Įžanga	1
Apklausos dalyviai	2
Apklausos rezultatai	4
Tėvų ir vaikų pokalbiai apie PM vartojimo keliamą žalą	4
Tėvams skirtos informacijos ir įgūdžių poreikis	6
Tėvų domėjimasis vaiko socialiniu gyvenimu	7
Tėvų rūkymas ir alkoholio vartojimas vaikų akivaizdoje	8
Tėvų požiūris į vaikų PM vartojimą ir susidūrimas su PM vartojimo problema	11
Tėvams skirtos informacijos PM vartojimo prevencijos temomis pasiekiamumas	13
Išvados	16
Rekomendacijos	18
1 priedas. Mokinių tėvų apklausos apie alkoholio, tabako ir narkotikų vartojimo prevenciją anketa	20
2 priedas. Apklausos dalyvių pasiskirstymas pagal savivaldybes	24

Ižanga

Lietuvoje tėvų įsitraukimas į psichoaktyviųjų medžiagų (toliau – PM) vartojimo prevenciją neretai įvardijamas kaip gana pasyvus. Vaikui pradėjus lankyti mokyklą, kai kurie tėvai su palengvėjimu nusimeta dalį atsakomybės – juk dabar visą jų vaiko ugdymo darbą, įskaitant ir PM vartojimo prevenciją, atliks mokykla. Nors mokykloje mokiniai gauna nemažai informacijos bei žinių apie PM poveikį ir vartojimo pasekmes, tačiau svarbiausias išlieka tėvų vaidmuo¹. Deja, tyrimai rodo, kad Lietuvoje vis mažesnė dalis paauglių iškilus sunkumams pirmiausia pagalbos kreiptųsi į tėvus: prieš 10 metų atliktų tyrimų duomenimis – 20-30 proc. paauglių pirmiausia pagalbos kreiptųsi į tėvus, prieš 5 metus – 10-15 proc., o 2016 m. – tik 5-8 proc.²

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas (toliau – Departamentas), siekdamas išsiaiškinti, kokios informacijos ir įgūdžių PM vartojimo prevencijos srityje mokyklinio amžiaus vaikų tėvams trūksta, kokiose veiklose, galinčiose suteikti daugiau žinių ir įgūdžių, jie norėtų dalyvauti, kiek jie bendrauja su savo vaikais apie PM vartojimo keliamą žalą bei kiek tėvams skirta informacija juos pasiekia, 2016 m. vykdė anoniminę elektroninę mokinių tėvų apklausą (toliau – Tėvų apklausa).

Tėvų apklausos anketa, kurią sudarė 17 klausimų, (žr. priedą) buvo suderinta su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija ir 2016 m. balandžio mėn. paskelbta Departamento interneto svetainėje www.ntakd.lt. Tėvų apklausa vyko tik elektroniniu būdu ir galėjo būti pildoma iki 2016 m. spalio 14 d.

Kvietimas dalyvauti Tėvų apklausoje buvo platinamas Departamento interneto svetainėje, facebook paskyroje ir naujienlaiškyje. Apklausos reklaminis skydelis buvo tikslingai paskelbtas elektroninio dienyno sistemos interneto svetainėje www.manodienynas.lt. Taip pat 2016 m. rugpjūčio 26 d. raštu Nr. S-(4.3-8)-2131 „Dėl tėvų įtraukimo į prevencinę veiklą“ valstybės, savivaldybių institucijos ir įstaigos bei nevyriausybinės organizacijos buvo informuotos apie vykdomą Tėvų apklausą bei kviestos dalintis apklausos nuoroda.

Tėvų apklausos duomenų analizė atlikta naudojant turinio valdymo sistemos SystemSight apklausų analizės modulį, MS Excel bei SPSS programinius paketus.

Iš viso Tėvų apklausos anketą užpildė 2236 respondentai, bet 29 anketų rezultatai nebuvo įtraukti į duomenų analizę, nes respondentai neatitiko tikslinės grupės arba anketos buvo užpildytos netinkamai, tad iš viso buvo analizuoti 2207 respondentų atsakymai.

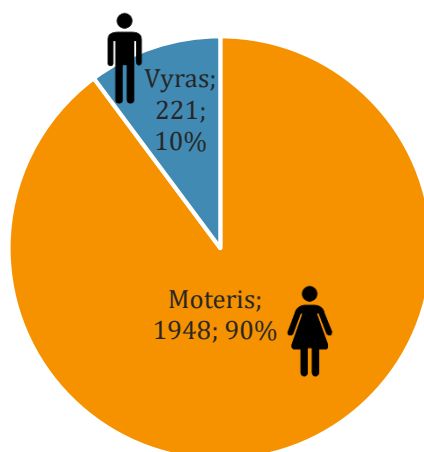
¹ <http://visuomene.ntakd.lt/tevams/tevu-vaidmuo-psichoaktyviuju-medziagu-vartojimo-prevencijoje.html>

² 2016-09-30 Vilniuje vykusios konferencijos „Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija bendrojo ugdymo institucijose“ dr. Sigitos Burvytės pranešimo „Tėvystės įgūdžių stiprinimas – vaikų priklausomybių prevencijos pagrindas“ duomenys.

Apklausoos dalyviai

Didžioji dauguma (90 proc.) respondentų buvo moterys, o vyrų buvo tik 10 proc. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį pateiktas **1 pav.** Pažymėtina, kad 38 respondentai savo lyties nenurodė (į klausimą neatsakė).

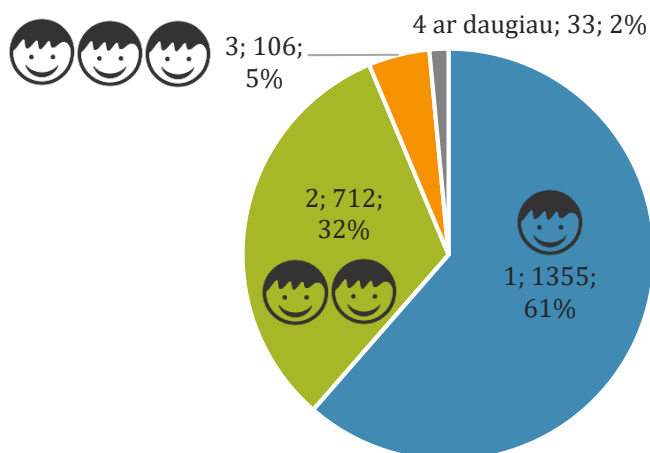
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ($N=2169$, abs. sk., proc.)

Respondentų amžius svyruoja nuo 25 m. iki 66 m., vidutinis respondentų amžius – 39,5 m. 50 respondentų nenurodė savo amžiaus (į klausimą neatsakė). Apklausoje dalyvavusių moterų vidutinis amžius – 39 m., o vyrų – 42 m.

Didžioji dauguma (94 proc.) respondentų augina 1-2 mokyklinio amžiaus vaikus (61 proc. – 1 vaiką, 32 proc. – 2 vaikus) (žr. **2 pav.**). 3 mokyklinio amžiaus vaikus augina 5 proc. respondentų, o 4 ar daugiau – 1,5 proc. respondentų.

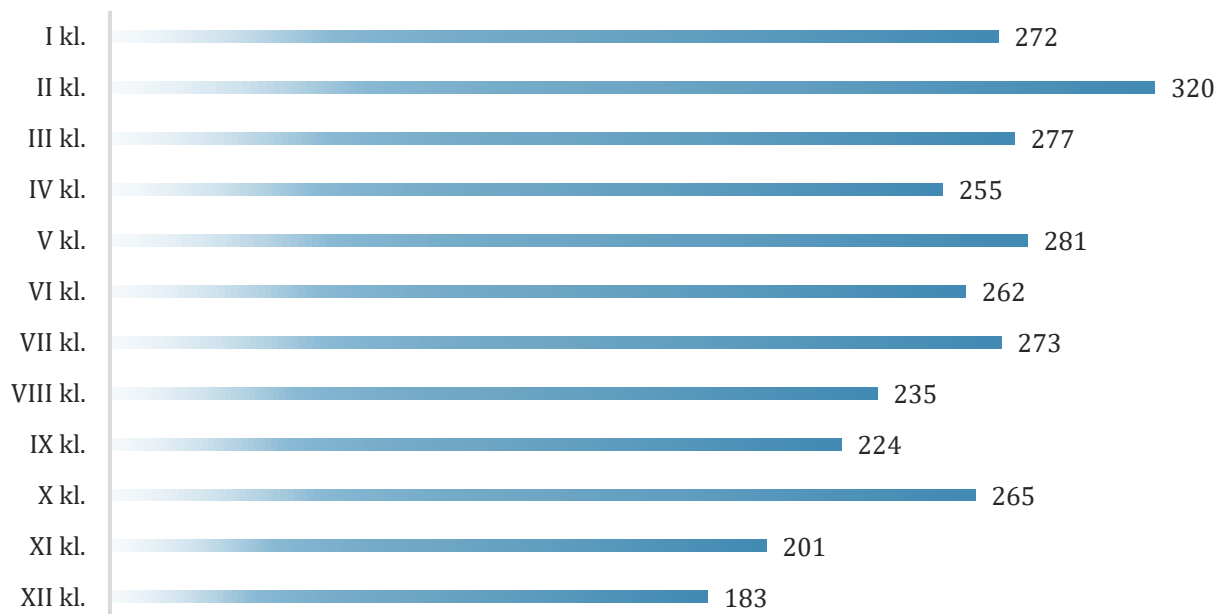
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal turimų mokyklinio amžiaus vaikų skaičių ($N= 2206$, abs. sk., proc.)

APKLAUSOS DALYVIAI

Respondentų pasiskirstymas pagal klases, kuriose mokosi jų vaikai, pateiktas 3 pav. 52 proc. respondentų turi pradinėse klasėse (I-IV kl.) besimokančių vaikų, 71 proc. – pagrindinėse klasėse (V-X kl.) besimokančių vaikų ir 18 proc. – XI-XII kl. besimokančių vaikų.

3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal klasę, kurioje mokosi jų vaikas(-ai) (galimi keli atsakymo variantai, N=2162, abs. sk.)

Tėvų apklausoje dalyvavo respondentai iš 55 Lietuvos savivaldybių, daugiausia – Vilniaus m. (16 proc.), Klaipėdos m. (16 proc.) ir Kauno m. (15 proc.). Apklausos anketos neužpildė nei vienas Pakruojo r., Prienų r., Širvintų r., Tauragės r. ir Varėnos r. gyventojas. 8 respondentai pasirinko atsakymo variantą „Kita“, o 1 respondentas į šį klausimą neatsakė. Respondentų pasiskirstymas pagal savivaldybę, kurioje gyvena, pateiktas 2 priede.

Apklauso rezultatai

TĖVŲ IR VAIKŲ POKALBIAI APIE PM VARTOJIMO KELIAMĄ ŽALĄ

Daugelis tėvų nuogaŝtauja, kad jų vaikai apie PM žino kur kas daugiau nei jie patys. Tačiau neretai vaikus pasiekia tikrovės neatitinkanti informacija, jų žinios apie PM nepatikimos, ne į visus kylančius klausimus jie patys randa atsakymus. Čia gali padėti tėvai. Kartais tėvai klaidingai mano, kad pokalbis apie PM paskatins vaiką jas išbandyti. Jei tėvai tinkamai pasirengia ŝiam pokalbiui ir suteikia vaikui objektyvią informaciją apie labiausiai paplitusias PM, jų poveikį sveikatai ir gerovei, jie gali padėti vaikui pačiam susiformuoti neigiamą požiūrį į PM vartojimą¹. Mokslininkai nurodo, kad tėvų ir vaikų pokalbiai yra labai svarbūs, nes vaikai, kurie sužino apie PM vartojimo pavojus iš savo tėvų, yra mažiau linkę jas vartoti nei vaikai, kurie iš savo tėvų tokios informacijos negauna³.

Vis dėlto, 2014 m. atlikto Eurobarometro tyrimo „Jaunimas ir narkotikai“ duomenimis, tik 10 proc. Lietuvos jaunimo (15-24 m.) nurodo, kad per paskutinius metus kalbėjosi su tėvais apie narkotikų vartojimo poveikį ir keliamą žalą. Panorėję daugiau sužinoti apie narkotikus ir jų vartojimą, tik 16 proc. Lietuvos jaunimo kreiptųsi į tėvus (Europos ŝalių, kuriose atliktas tyrimas, vidurkis – 25 proc., Nyderlanduose – 37 proc.), o tokios informacijos internete ieŝkotų net 61 proc. Lietuvos jaunimo⁴.

Departamento 2016 m. vykdytos Tėvų apklauso rezultatai atskleidė, kad dauguma (66 proc.) mokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų su savo vaikais apie neigiamą PM vartojimo poveikį ir keliamą pavojų kalbėjo pastarąjį mėnesį, kas penktas respondentas (21 proc.) nurodė, kad ŝiomis temomis kalbėjosi pastaraisiais metais (bet ne pastarąjį mėnesį), o 9 proc. – seniau (žr. 4 pav.). 4 proc. mokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų nurodė, kad niekada nėra kalbėję su savo vaikais ŝiomis temomis. Reikŝmingai didesnė dalis tėčių (7,3 proc.) nei mamų (3,5 proc.) nėra nei karto gyvenime kalbėję su savo vaiku(-ais) apie neigiamą PM vartojimo poveikį ir keliamą pavojų (p<0,05).

Didžioji dauguma tėvų nurodė, kad yra nors kartą gyvenime kalbėję su savo vaikais apie alkoholio (92 proc.) ir tabako (90 proc.) vartojimo neigiamą poveikį ir keliamą pavojų (žr. 5 pav.). Taip pat daugiau nei pusė (70 proc.) tėvų yra kalbėjęsi su savo vaikais apie energinių gėrimų vartojimo neigiamą poveikį. Gerokai mažesnė dalis (39 proc.) tėvų yra kalbėję su savo vaikais apie elektroninių cigarečių keliamą žalą. Apie kanapių vartojimo neigiamą poveikį sveikatai su savo vaikais yra kalbėję ketvirtadalis tėvų (26 proc.), o apie kitų narkotikų (heroino, ekstazio, amfetamino ir kt.) – beveik pusė (48 proc.). Apie vaistų, vartojamų ne gydymo tikslais, pavojus su savo vaikais kalbėjo kas trečias tėvas (36 proc.). Rečiausiai yra kalbamaŝ apie skirtingų medžiagų (pvz., alkoholio ir energinių gėrimų ar

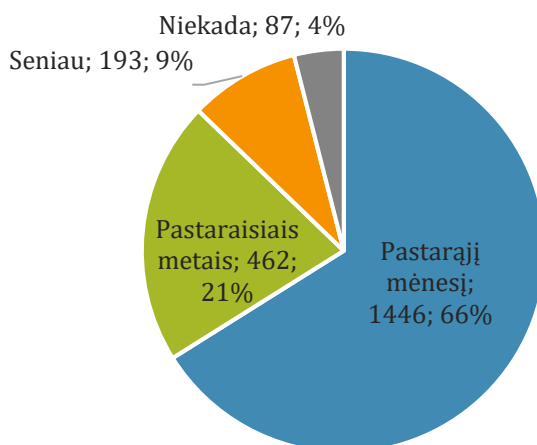
³ Bankauskienė I., Gedminienė R. [Vaikai seka tėvų pavyzdžiu. Informacinis leidinys tėvams apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją](#). Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2016.

⁴ Eurobarometras „Jaunimas ir narkotikai“, Nr. 401, 2014.

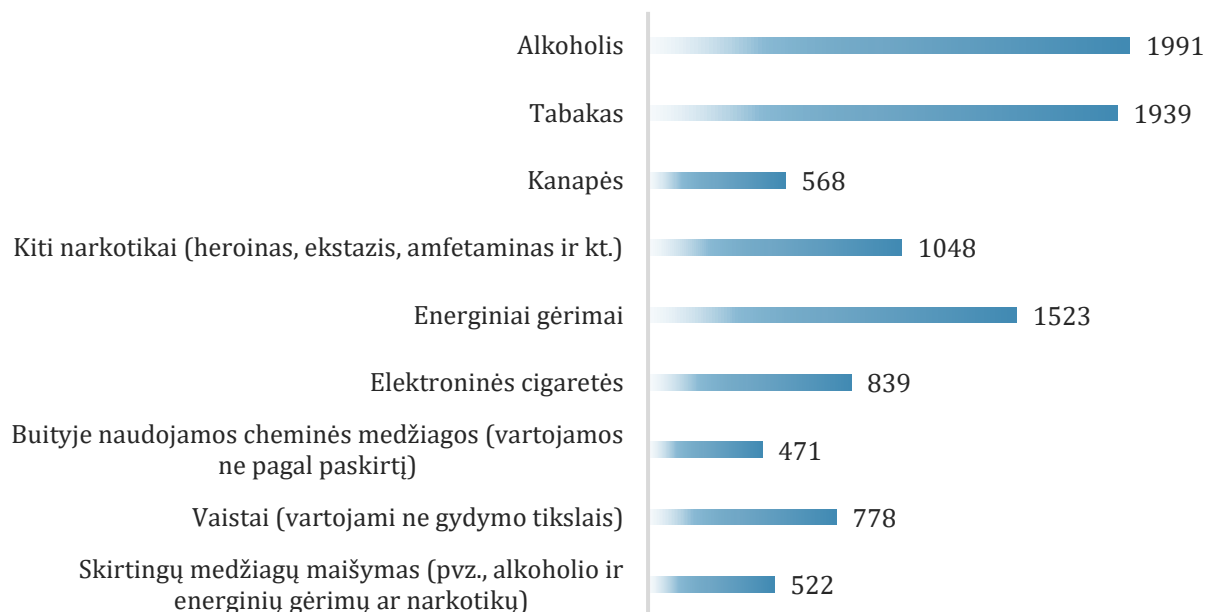
APKLAUSOS REZULTATAI

narkotikų maišymą (24 proc.) bei ne pagal paskirtį vartojamas buityje naudojamas chemines medžiagas (22 proc.).

4 pav. Paskutinis kartas, kai tėvai kalbėjosi su savo vaiku(-ais) apie alkoholio, tabako arba narkotikų neigiamą poveikį ir keliamą pavojų (*N=2188, abs. sk., proc.*)

5 pav. Tėvų, kalbėjusių su savo vaiku(-ais) apie atitinkamas PM, skaičius (*galimi keli atsakymo variantai, N=2161, abs. sk.*)

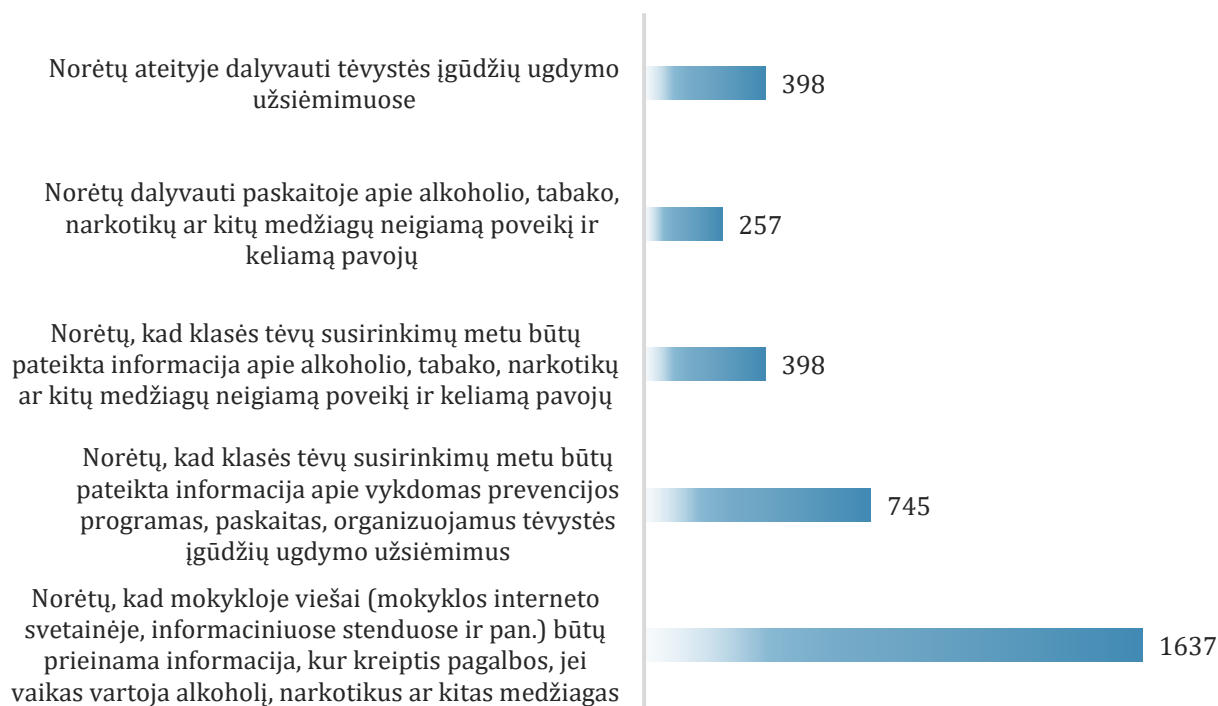

APKLAUSOS REZULTATAI

TĖVAMS SKIRTOS INFORMACIJOS IR ĮGŪDŽIŲ POREIKIS

Tėvų apklausos rezultatai parodė, kad dauguma (81 proc.) mokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų norėtų, kad mokykloje viešai (mokyklos interneto svetainėje, informaciniuose stenduose ir pan.) būtų prieinama informacija, kur kreiptis pagalbos, jei vaikas vartoja alkoholį, narkotikus ar kitas PM (žr. 6 pav.). Vis dėlto, kitokio pobūdžio informacijos, susijusios su PM vartojimo prevencija, norėtų gerokai mažesnė tėvų dalis. 37 proc. tėvų norėtų, kad klasės tėvų susirinkimų metu būtų pateikta informacija apie vykdomas prevencijos programas, paskaitas, organizuojamus tėvystės įgūdžių ugdymo užsiėmimus. Tik 1 iš 5 tėvų (20 proc.) norėtų, kad klasės tėvų susirinkimų metu būtų pateikta informacija apie alkoholio, tabako, narkotikų ar kitų medžiagų neigiamą poveikį ir keliamą pavojų. Tokia pat nedidelė dalis (20 proc.) tėvų norėtų ateityje dalyvauti tėvystės įgūdžių ugdymo užsiėmimuose. Rečiausiai tėvai nori dalyvauti paskaitose apie alkoholio, tabako, narkotikų ar kitų medžiagų neigiamą poveikį ir keliamą pavojų. Tokį pageidavimą išsakė tik 13 proc. į klausimą atsakiusių tėvų.

6 pav. Tėvų, norinčių gauti atitinkamą informaciją ar dalyvauti prevencinėse veiklose, skaičius (*galimi keli atsakymo variantai, N=2014, abs. sk.*)

Svarbu paminėti, kad Departamentas 2015 m. parengė informacinę medžiagą „Kur galima kreiptis pagalbos, jeigu vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas“ bei, siekdamas užtikrinti, kad tėvai, kurių vaikai vartoja PM, būtų tinkamai informuoti apie pagalbos galimybes ir lengviau rastų pagalbą jų savivaldybėje, paprašė savivaldybių administracijų parengti ir pateikti informaciją, kur tėvai gali

APKLAUSOS REZULTATAI

kreiptis pagalbos atitinkamoje savivaldybėje. Parengtą informacinę medžiagą rekomenduota išplatinti savivaldybės teritorijoje esančioms bendrojo ugdymo mokykloms, kurios turėtų pasirinkti patį tinkamiausią būdą informacijos sklaidai, siekiant, kad pastaroji būtų žinoma tėvams, mokytojams, vaikams. Visų savivaldybių parengtą informaciją galima rasti viename Departamento interneto svetainės skyrelyje „[Kur kreiptis pagalbos Jūsų savivaldybėje, jeigu vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas?](#)“.

Be to, Departamento 2015 m. atliktos PM vartojimo prevencijos ir kontrolės priemonių bendrojo ugdymo mokyklose apklausos duomenimis, beveik visose mokyklose mokyklos bendruomenei yra prieinama informacija apie mokykloje dirbančius socialinius pedagogus, psichologus, visuomenės sveikatos priežiūros specialistus, taip pat informacija apie mokykloje veikiančią vaiko gerovės komisiją, savivaldybėje veikiančius psichikos sveikatos centrus, nemokamos telefoninės jaunimo pagalbos numerius, nevyriausybinės organizacijas, dirbančias su vaikais, dienos užimtumo centrus, krizių tarnybas bei kitas įstaigas, teikiančias psichologinę, socialinę, pedagoginę ir specialiąją pagalbą moksleiviams, tėvams ir pedagogams⁵.

TĖVŲ DOMĖJIMASIS VAIKO SOCIALINIŲ GYVENIMU

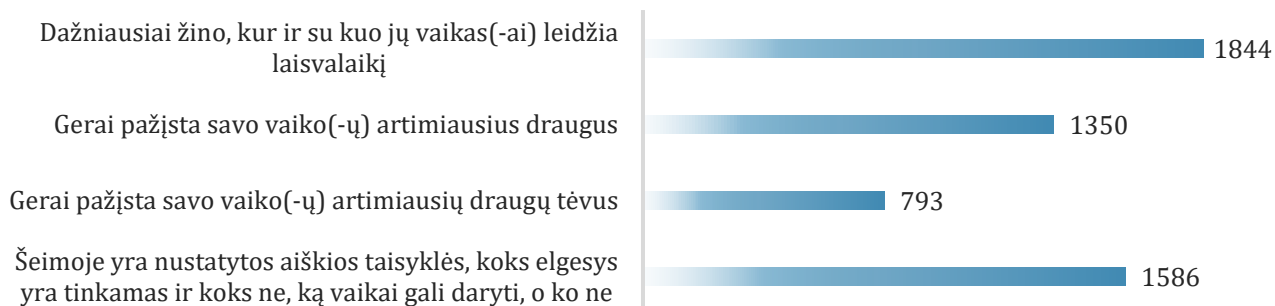
Vaikui augant gali kisti jo santykiai su šeima, mokykla ar bendraamžiais. Stiprinant apsauginius veiksnius bei siekiant, kad į naują ar pasikeitusią socialinę aplinką patekęs vaikas išvengtų galimų rizikos veiksnių, svarbi šeimos įtaka, t. y. tėvai privalo stebėti vaiko socialinį elgesį, žinoti bei domėtis, su kokiais draugais ir kokioje aplinkoje vaikas leidžia laiką, stebėti vaiko mokymosi pasiekimus. Tėvai turėtų formuoti neigiamą požiūrį į PM vartojimą bei nustatyti tam tikras taisykles, šeimoje leistinas elgesio normas, numatydami ir pasekmes už šių taisyklių nesilaikymą³.

Tėvų apklausos rezultatai atskleidė, kad daugumos (73 proc.) į klausimą atsakiusių respondentų šeimose yra nustatytos aiškios taisyklės, koks elgesys yra tinkamas ir koks ne, ką vaikai gali daryti, o ko ne ([žr. 7 pav.](#)). Taip pat dauguma (84 proc.) apklausoje dalyvavusių tėvų dažniausiai žino, kur ir su kuo jų vaikas(-ai) leidžia laisvalaikį. Nors dauguma (62 proc.) tėvų gerai pažįsta savo vaiko(-ų) artimiausius draugus, bet tik kas trečias (36 proc.) tėvas gerai pažįsta savo vaiko(-ų) artimiausių draugų tėvus.

⁵ [Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos ir kontrolės priemonių bendrojo ugdymo mokyklose apklausos ataskaita](#), Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2015.

APKLAUSOS REZULTATAI

7 pav. Tėvų, sutinkančių su teiginiais, skaičius (galimi keli atsakymo variantai, N=2185, abs. sk.)

TĖVŲ RŪKYMAS IR ALKOHOLIO VARTOJIMAS VAIKŲ AKIVAIZDOJE

Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, apie 40 proc. vaikų pasaulyje kenčia nuo pasyvaus rūkymo. Europoje šis skaičius svyruoja nuo 51 proc. iki 61 proc. Rytų Europoje. Vaiko buvimas greta rūkančių tėvų ar prirūkytose patalpose lemia ne tik didesnę riziką sirgti kvėpavimo sistemos ligomis, vidurinės ausies uždegimu, bet gali padidinti ir vėžinių ligų atsiradimo riziką. Rūkančių mamų vaikai dažniau būna neramūs, blogiau valgo ir miega. Staigios kūdikių mirties sindromas taip pat gali būti siejamas su pasyviu rūkymu. Įrodyta, kad tabako dūmus kenčiantys vaikai dažnai turi įvairių psichikos sveikatos problemų, tokių kaip hiperaktyvumas⁶. 2010 metais atlikto Europos mokyklinio amžiaus vaikų psichikos sveikatos tyrimo (SCMHE) duomenimis, 10,8 proc. mamų ir 22,6 proc. tėčių Lietuvoje rūko būdami šalia savo vaikų (Rytų Europos šalyse prie vaikų rūko 19,3 proc. mamų ir 24,5 proc. tėčių, o Vakarų Europos šalyse – 10 proc. mamų ir 12,1 proc. tėčių)⁷.

Šeima yra ta aplinka, kurioje formuojasi vaiko nuostatos ir vertybės. Šeimos, kuriose rūkoma, augančiam vaikui formuoja nuostatą, jog cigaretės yra neatskiriama suaugusiųjų gyvenimo dalis. Jeigu vaikas mato rūkančius artimuosius, atsiranda didesnė tikimybė, jog jis pradės rūkyti. Tyrimai rodo, kad rūkančių šeimose daugiau nei pusė vaikų irgi rūko. Jeigu mama ar tėtis, vaikui aiškindami apie rūkymo žalą, patys rūkys – vaikui bus sunku atskirti, kas yra teisinga, o kas ne, ir, tikėtina, jog jis atkartos mamos ar tėčio elgesį³. Tad ne be reikalo ant tabako gaminių pakuočių numatyta dėti ir tokius tekstinius įspėjimus kaip „Tavo išpučiami dūmai kenkia vaikams, šeimai ir draugams“ ar „Rūkai tu – rūkys ir tavo vaikai“⁸.

⁶ <http://www.vvsb.lt/pasyvus-rukymas-tylus-zudikas/>

⁷ <http://journals.plos.org/plosone/article/asset?id=10.1371%2Fjournal.pone.0056783.PDF>

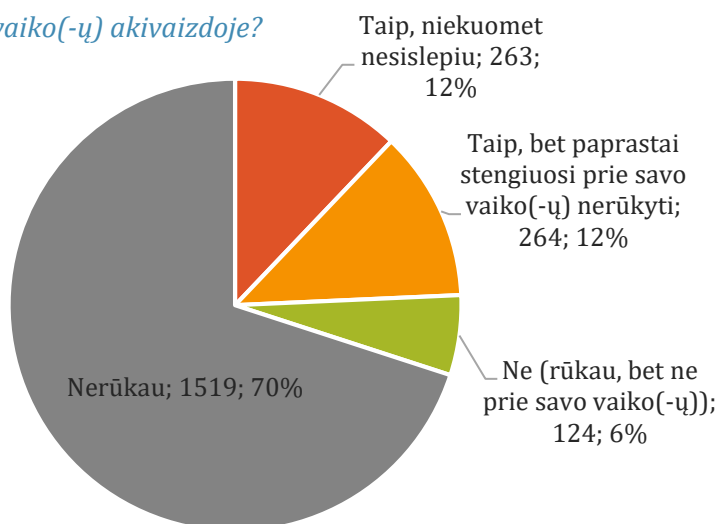
⁸ [Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymas](#)

APKLAUSOS REZULTATAI

Departamento 2016 m. vykdytos Tėvų apklausos duomenimis, kas ketvirtas (24 proc.) apklausoje dalyvavęs ir į klausimą atsakęs tėvas yra rūkęs savo vaiko(-ų) akivaizdoje (žr. 8 pav.). Pusė šių tėvų (12 proc. atsakusių tėvų: 11 proc. mamų ir 22 proc. tėčių) rūkydami niekuomet nesislepia nuo savo vaiko(-ų). Šie duomenys sutampa su minėto 2010 m. atlikto SCMHE tyrimo duomenimis, kad 10,8 proc. mamų ir 22,6 proc. tėčių Lietuvoje rūko būdami šalia savo vaikų. Tokia pati tėvų dalis (12 proc. atsakusių tėvų: 12 proc. mamų ir 16 proc. tėčių) nurodė, kad yra rūkęs savo vaiko(-ų) akivaizdoje, bet paprastai stengiasi prie vaiko(-ų) nerūkyti. Gerokai mažesnė dalis (6 proc. atsakusių tėvų: 6 proc. mamų ir 4 proc. tėčių) nurodė, kad rūko, bet ne prie savo vaiko(-ų). Dauguma (70 proc. atsakusių tėvų: 71 proc. mamų ir 59 proc. tėčių) respondentų nerūko.

8 pav. Tėvų rūkymas savo vaiko(-ų) akivaizdoje ($N=2170$, abs. sk., proc.)

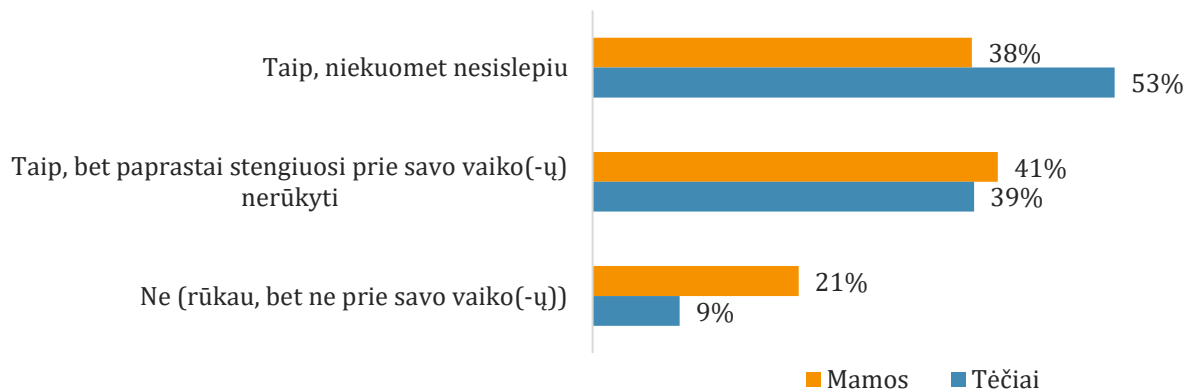
Ar esate rūkęs(-iusi) savo vaiko(-ų) akivaizdoje?

Rūko reikšmingai didesnę dalis Tėvų apklausoje dalyvavusių tėčių (41,4 proc.) nei mamų (28,6 proc.) ($p<0,001$). Savo vaiko(-ų) akivaizdoje yra rūkęsi reikšmingai didesnę dalis rūkančių tėčių (91 proc.) nei mamų (79 proc.) ($p<0,05$). Rūkantys tėčiai (53 proc.) taip pat reikšmingai dažniau nei mamos (38 proc.) teigė, kad rūkydami niekuomet nesislepia nuo savo vaiko(-ų) ($p<0,05$) (žr. 8.1 pav.). O rūkančios mamos (21 proc.) reikšmingai dažniau nei tėčiai (9 proc.) nurodė, kad prie savo vaiko(-ų) nerūko ($p<0,05$).

APKLAUSOS REZULTATAI

8.1 pav. Rūkančių tėčių ir mamų rūkymas savo vaiko(-ų) akivaizdoje ($N=639$, proc.)

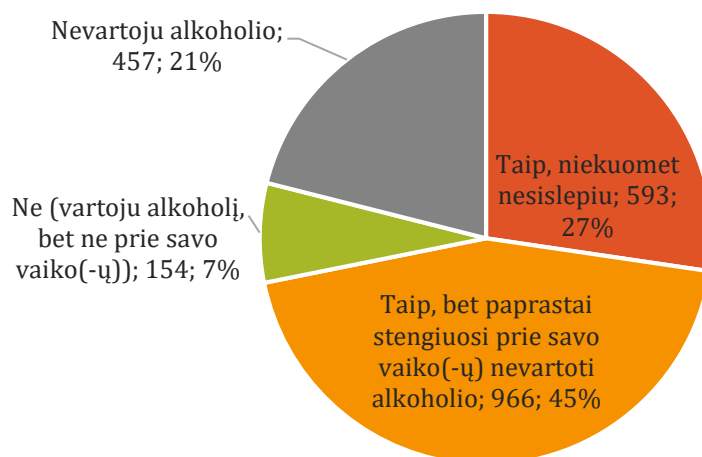
Mokyklose vykdomose prevencijos programose vaikams kalbama apie PM vartojimo keliamą žalą. Tuo tarpu namie jie neretai girdi ir mato ką kita – nemaža dalis tėvų rūko, vartoja alkoholį. Vaikas tokioje situacijoje sutrinka – kuo tikėti, kaip elgtis?¹ Be to, jaunesnio amžiaus vaikai mokosi stebėdami, kartodami ir išbandydami tai, ką pamatė, pavyzdžiui, imituodami tėvų veiksmus, ir dar nelabai supranta galimų netiesioginių ar vėliau pasireiškiančių jų veiksmų pasekmių. Todėl tėvai turėtų stebėti savo pačių elgesį, elgtis atsakingai, nedemonstruoti ir neformuoti netinkamo elgesio modelių, pavyzdžiui, nevartoti alkoholio vaikų akivaizdoje. Taip pat labai svarbu, kad tėvai neskatintų vaikų imituoti alkoholio vartojimo, pirkdami ir leiddami vartoti nealkoholinius gėrimus, kurie primena alkoholinius gėrimus (kokteilius, šampaną ir kt.), leiddami vaikams gerti nealkoholinius gėrimus iš taurių ar stikliukų, skirtų alkoholiniams gėrimams, prašydami savo vaikų pateikti ar įpilti alkoholinių gėrimų. Priešingu atveju, vaikai yra mokomi ateityje vartoti alkoholinius gėrimus ir formuojamas požiūris, kad alkoholį vartoti yra nepavojinga, saugu ir visiškai įprasta švenčių, pasilinksminimų metu.

Šios tėvų apklausos rezultatai parodė, kad dauguma (72 proc.) į klausimą atsakiusių tėvų yra vartoję alkoholį savo vaiko(-ų) akivaizdoje (71,5 proc. mamų ir 73 proc. tėčių) (žr. 9 pav.). 27 proc. tėvų vartodami alkoholį niekuomet nesislepia nuo savo vaiko(-ų). Reikšmingai didesnė dalis tėčių (37 proc.) nei mamų (26 proc.) nurodė, kad vartojant alkoholį niekuomet nesislepia nuo savo vaiko(-ų) ($p<0,001$) (arba 46 proc. alkoholi vartojančių tėčių ir 33 proc. alkoholi vartojančių mamų, $p<0,001$). Beveik pusė (45 proc.) tėvų (45 proc. mamų ir 36 proc. tėčių) nurodė, kad yra vartoję alkoholį savo vaiko(-ų) akivaizdoje, bet paprastai prie vaiko(-ų) alkoholio nevartoja. Gerokai mažesnė dalis (7 proc. atsakiusių mamų ir tėčių) nurodė, kad vartoja alkoholį, bet ne prie savo vaiko(-ų). Kas penktas (21 proc.) tėvas (21 proc. mamų ir 19,5 proc. tėčių) atsakė, kad alkoholio nevartoja. Alkoholį vartojančių Tėvų apklausoje dalyvavusių mamų ir tėčių dalis reikšmingai nesiskyrė ($p>0,05$).

APKLAUSOS REZULTATAI

9 pav. Tėvų alkoholio vartojimas savo vaiko(-ų) akivaizdoje ($N=2170$, abs. sk., proc.)

Ar esate vartojęs(-usi) alkoholį savo vaiko(-ų) akivaizdoje?

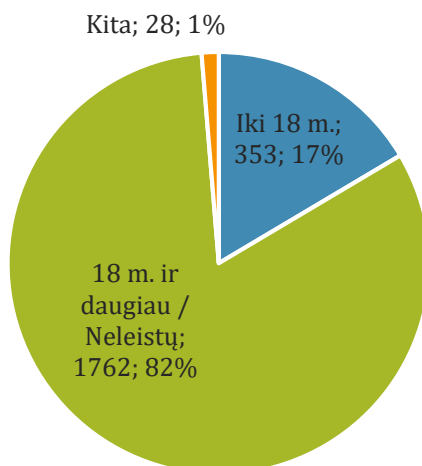
TĖVŲ POŽIŪRIS Į VAIKŲ PM VARTOJIMĄ IR SUSIDŪRIMAS SU PM VARTOJIMO PROBLEMA

Mūsų visuomenėje paplitusi nuomonė, kad geriau vaikui duoti paragauti alkoholio namuose. Švedų mokslininkų atlikti tyrimai atskleidė, kad vaikai, kurie pirmą kartą paragauja alkoholio namuose, daug liberaliau žiūri į alkoholio vartojimą, nei tie, kuriems namuose neleidžiama vartoti alkoholinių gėrimų. Be to, kuo jaunesniame amžiuje pradedamos vartoti PM, tuo didesnė piktnaudžiavimo jomis bei priklausomybės išsivystymo tikimybė. Labai jauname amžiuje alkoholio vartojimas gali ypatingai pakenkti fiziniam ir protiniam vystymuisi. Kol jaunuolio smegenys dar galutinai nesusiformavusios, alkoholis gali jas lengvai pažeisti, o pažeidimai gali būti ilgalaikiai ir negrįžtami³.

Šioje Tėvų apklausoje respondentų buvo klausta, kokio amžiaus sulaukusia vaikui leistų paragauti alkoholinių gėrimų. Dauguma (82 proc.) į klausimą atsakiusių tėvų atsakė, kad neleistų vaikui paragauti alkoholinių gėrimų, arba nurodė 18 m. arba vyresnį amžių (žr. 10 pav.). 1 iš 6 (16,5 proc.) tėvų nurodė, kad leistų pilnametystės nesulaukusiam vaikui paragauti alkoholinių gėrimų ir pateikė konkretų amžių, kurio sulaukusiam nepilnamečiui vaikui tai leistų: 4 proc. pateikė 15 m. ar jaunesnį amžių (jauniausias respondentų nurodytas amžius buvo 5 m.), o 12 proc. – amžių nuo 16 m. Keli respondentai nurodė, kad skirtingo stiprumo alkoholinius gėrimus leistų paragauti sulaukus skirtingo amžiaus. Nedidelė dalis (1 proc.) respondentų pateikė kitokį atsakymą – nurodė ne konkretų amžių, o išsakė savo nuomonę šiuo klausimu (jei galėtų, niekada neleistų; kuo vėliau, tuo geriau; kai paprašys; kai atsakys už savo veiksmus ir pan.) arba atsakė, kad jau leido paragauti, arba vaikas jau yra ragavęs alkoholinių gėrimų.

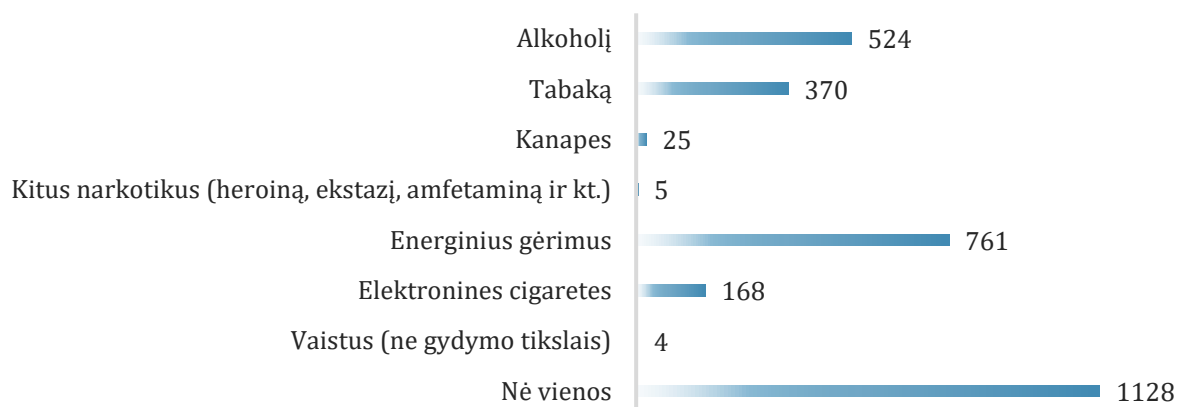
APKLAUSOS REZULTATAI

10 pav. Amžius, kurio sulaukusiam vaikui, tėvai leistų paragauti alkoholinių gėrimų ($N=2143$, abs. sk., proc.)

Paklausus, kokias PM, tėvų žiniomis, yra nors kartą gyvenime vartojęs(-ę) jų vaikas(-ai), pusė (53 proc.) respondentų nurodė, kad nė vienos (žr. 11 pav.). Kiek daugiau nei trečdalis (36 proc.) tėvų atsakė žinantys, kad jų vaikas(-ai) yra vartojęs(-ę) energinius gėrimus, ketvirtadalis (25 proc.) – alkoholi, 17 proc. – tabaką, o 8 proc. – elektronines cigaretes. 1 proc. tėvų žino, kad jų vaikas(-ai) yra vartojęs(-ę) kanapes ar kitus narkotikus. O apie vaiko(-ų) ne pagal paskirtį vartotus vistus žino tik keli respondentai.

11 pav. PM, kurias, tėvų žiniomis, yra nors kartą gyvenime vartojęs(-ę) jų vaikas(-ai) (galimi keli atsakymo variantai, $N=2136$, abs. sk.)

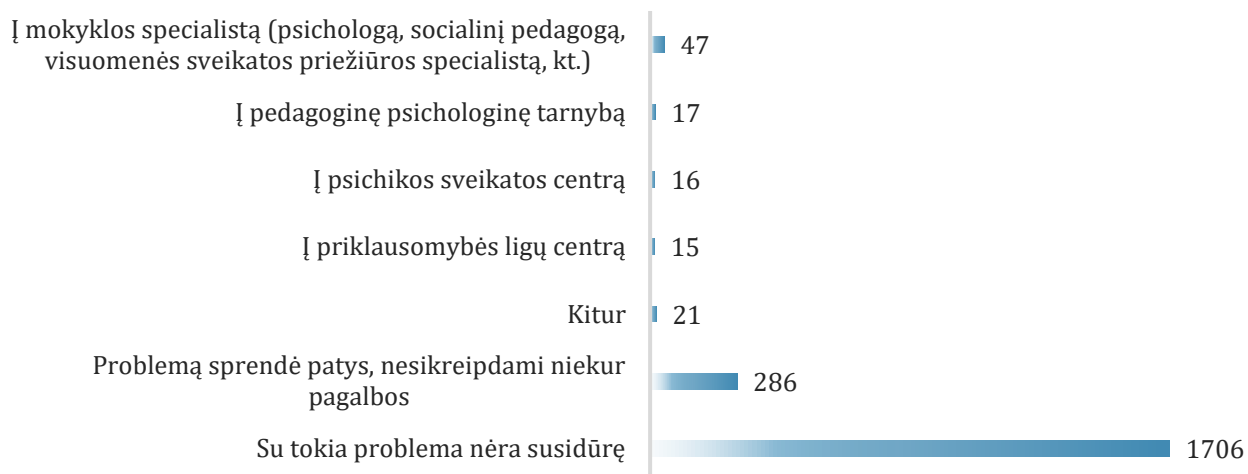

Dauguma (83 proc.) Tėvų apklausos dalyvių nurodė, kad nėra susidūrę su vaiko(-ų) alkoholio, narkotikų ar kitų PM vartojimo problema (žr. 12 pav.). O tie tėvai, kurie susidūrė su šia problema, dažniausiai (14 proc. į klausimą atsakusių tėvų) ją sprendė patys, nesikreipdami niekur pagalbos. Tik 3 proc. į klausimą atsakusių tėvų yra kreipęsi pagalbos dėl vaiko(-ų) alkoholio, narkotikų ar kitų medžiagų vartojimo: 2 proc. tėvų kreipėsi pagalbos į mokyklos specialistą (psichologą, socialinį

APKLAUSOS REZULTATAI

pedagogą, visuomenės sveikatos priežiūros specialistą, kt.) ir po 1 proc. tėvų kreipėsi pagalbos į pedagoginę psichologinę tarnybą, psichikos sveikatos centrą, priklausomybės ligų centrą ar kitur (dalis tėvų kreipėsi į kelias įstaigas, teikiančias tokio pobūdžio pagalbą).

12 pav. Įstaigos, į kurias tėvai kreipėsi pagalbos dėl vaiko(-ų) alkoholio, narkotikų ar kitų PM vartojimo (*galimi keli atsakymo variantai, N=2052, abs. sk.*)

Kaip jau buvo minėta, informaciją, kur galima kreiptis pagalbos kiekvienoje Lietuvos savivaldybėje, jeigu vaikas vartoja PM, galima rasti Departamento interneto svetainės skyrelyje [„Kur kreiptis pagalbos Jūsų savivaldybėje, jeigu vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas?“](#).

TĖVAMS SKIRTOS INFORMACIJOS PM VARTOJIMO PREVENCIJOS TEMOMIS PASIEKIAMUMAS

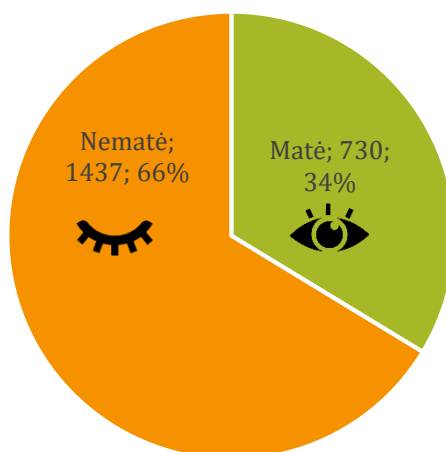
Vienas iš visuomenės informavimo būdų yra socialinės informacinės kampanijos. Nors jos ir nepasižymi dideliu poveikiu tikslinei auditorijai, bet, kita vertus, jų pasiekiamumas gali būti itin didelis. Departamentas nuo 2015 m. įgyvendina socialinę informacinę kampaniją „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“, kuria siekiama skatinti elgtis atsakingai prieš savo vaikus bei susimąstyti, ar esame tinkamas pavyzdys savo vaikams, formuojant neigiamas nuostatas PM vartojimo atžvilgiu. Kampaniją „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“ sudaro [vaizdo klipas](#) ir [knygelė tėvams](#), kurią Departamentas 2016 m., bendradarbiaudamas su Vilniaus miesto visuomenės sveikatos biuru, atnaujino. Į apklausą buvo tikslingai įtraukti klausimai dėl šios kampanijos informacinės medžiagos pasiekiamumo.

APKLAUSOS REZULTATAI

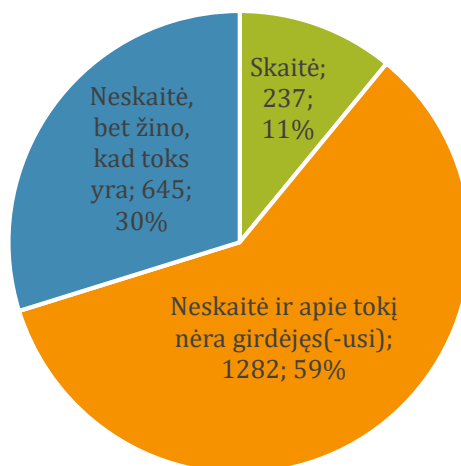
Remiantis Tėvų apklausos duomenimis, net trečdalis (34 proc.) tėvų matė Departamento nuo 2015 m. vykdomos socialinės informacinės kampanijos „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“ vaizdo klipą (žr. 13 pav.). Vaizdo klipą mačiusių mamų ir tėčių dalis reikšmingai nesiskyrė ($p > 0,05$). O 41 proc. tėvų žino apie šios kampanijos leidinį tuo pačiu pavadinimu: 11 proc. į klausimą atsakiusių tėvų nurodė skaitę šį leidinį, o 30 proc. – neskaitė, bet žino, kad toks yra (žr. 14 pav.). Apie leidinį žino reikšmingai didesnė dalis mamų (42 proc.) nei tėčių (28 proc.) ($p < 0,001$).

13 pav. Socialinės informacinės kampanijos „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“ vaizdo klipą mačiusių tėvų dalis ($N=2167$, abs. sk., proc.)

APKLAUSOS REZULTATAI

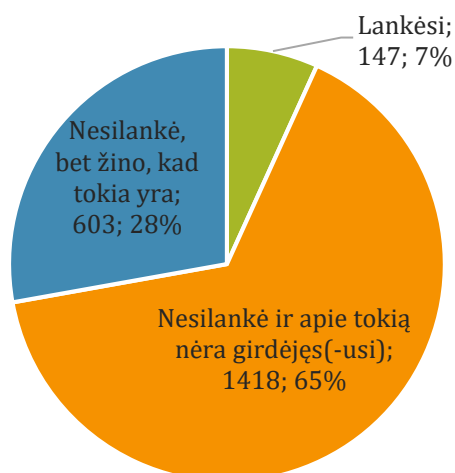
14 pav. Departamento parengtą leidinį „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“ skaičiusių tėvų dalis ($N=2164$, abs. sk., proc.)

Nuo 2015 m. Departamentas, bendradarbiaudamas su asociacija „Mentor Lietuva“, taip pat dalyvavo kuriant ir viešinant pirmąjį Lietuvoje interaktyvų tėvystės įgūdžių ugdymo portalą „[Ką veikia vaikai](#)“. Ši internetinė mokymosi programa yra naudingas žinių šaltinis visiems, norintiems apsaugoti vaikus nuo PM vartojimo.

Tėvų apklausos rezultatai atskleidė, kad 35 proc. tėvų yra girdėję apie organizacijos „Mentor Lietuva“ tėvystės įgūdžių ugdymo portalą „[Ką veikia vaikai](#)“: 7 proc. į klausimą atsakiusių tėvų nurodė, kad lankėsi šioje interneto svetainėje, o 28 proc. – nesilankė, bet žino, kad tokia yra (žr. 15 pav.). Apie portalą žino reikšmingai didesnė dalis mamų (36 proc.) nei tėčių (22 proc.) ($p<0,001$). Portale lankėsi taip pat reikšmingai didesnė dalis mamų (7 proc.) nei tėčių (3 proc.) ($p<0,05$).

15 pav. Tėvams skirtos internetinės mokymosi programos svetainėje www.kaveikiavaikai.lt apsilankiusių tėvų dalis ($N=2168$, abs. sk., proc.)

Išvados

- Tėvų apklausoje dalyvavo respondentai iš daugumos (55 iš 60) Lietuvos savivaldybių. Didžioji dauguma respondentų (90 proc.) – moterys.
- Dauguma (66 proc.) mokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų nurodė, kad pastarąjį mėnesį kalbėjo su savo vaiku(-ais) apie neigiamą PM vartojimo poveikį ir keliamą pavojų. Didesnė dalis tėčių (7,3 proc.) nei mamų (3,5 proc.) nėra nei karto gyvenime kalbėję su savo vaiku(-ais) šia tema ($p < 0,05$). 9 iš 10 tėvų nurodė, kad yra nors kartą gyvenime kalbėję su savo vaikais apie alkoholio ir tabako vartojimo neigiamą poveikį ir keliamą pavojų. Apie kanapių vartojimo neigiamą poveikį sveikatai su savo vaikais yra kalbėję ketvirtadalis tėvų, o apie kitų narkotikų – beveik pusė tėvų.
- Dauguma (81 proc.) mokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų norėtų, kad mokykloje viešai būtų prieinama informacija, kur kreiptis pagalbos, jei vaikas vartoja PM. 37 proc. tėvų norėtų, kad klasės tėvų susirinkimų metu būtų pateikta informacija apie vykdomas prevencijos programas, paskaitas, organizuojamus tėvystės įgūdžių ugdymo užsiėmimus. Tik 1 iš 5 tėvų norėtų, kad klasės tėvų susirinkimų metu būtų pateikta informacija apie PM neigiamą poveikį ir keliamą pavojų, ir / arba norėtų ateityje patys dalyvauti tėvystės įgūdžių ugdymo užsiėmimuose. Rečiausiai tėvai nori dalyvauti paskaitose apie PM neigiamą poveikį ir keliamą pavojų.
- 73 proc. respondentų šeimose yra nustatytos aiškios vaiko(-ų) elgesio taisyklės. Taip pat dauguma (84 proc.) tėvų dažniausiai žino, kur ir su kuo jų vaikas(-ai) leidžia laisvalaikį. Nors dauguma (62 proc.) tėvų gerai pažįsta savo vaiko(-ų) artimiausius draugus, bet tik kas trečias (36 proc.) tėvas gerai pažįsta savo vaiko(-ų) artimiausių draugų tėvus.
- Nors mažiau nei trečdalis tėvų nurodė rūkantys, bet dauguma rūkančių tėvų yra rūkę prie savo vaiko(-ų). 11 proc. mamų ir 22 proc. tėčių (arba 38 proc. rūkančių mamų ir 53 proc. rūkančių tėčių) rūkydami niekuomet nesislepia nuo savo vaiko(-ų), dėl to gali sukelti pasyvaus rūkymo pavojų savo vaikui(-ams). Reikšmingai skiriasi mamų ir tėčių rūkymo įpročiai. Rūko mažesnė dalis mamų (28,6 proc.) nei tėčių (41,4 proc.) ($p < 0,001$). Rūkančios mamos dažniau nei tėčiai teigė, kad prie savo vaiko(-ų) nerūko, ir rečiau nurodė, kad rūkant niekuomet nesislepia nuo vaiko(-ų).
- Didžioji dauguma tėvų yra vartoję alkoholį stebint savo vaikui(-ams). Reikšmingai didesnė dalis tėčių (37 proc. visų tėčių arba 46 proc. alkoholį vartojančių tėčių) nei mamų (26 proc. visų mamų arba 33 proc. alkoholį vartojančių mamų) nurodė, kad vartodami alkoholį niekuomet nesislepia nuo savo vaiko(-ų) ($p < 0,001$). Alkoholį vartojančių tėčių ir mamų dalis reikšmingai nesiskyrė.
- 1 iš 6 tėvų leistų savo vaikui(-ams) dar nesulaukus pilnametystės paragauti alkoholinių gėrimų.
- Pusė tėvų nurodė, kad jų vaikas(-ai) nėra vartoję nei vienos PM. Kiek daugiau nei trečdalis tėvų žino, kad jų vaikas(-ai) yra vartojęs(-ę) energinius gėrimus, ketvirtadalis – alkoholį, 17 proc. –

tabaką, o 8 proc. – elektronines cigaretes. 1 proc. tėvų žino, kad jų vaikas(-ai) yra vartojęs(-ę) kanapes ar kitus narkotikus.

- Dauguma (83 proc.) tėvų nėra susidūrę su vaiko(-ų) alkoholio, narkotikų ar kitų PM vartojimo problema. O tie tėvai, kurie susidūrė su šia problema, dažniausiai ją sprendė patys, nesikreipdami niekur pagalbos.
- Departamento nuo 2015 m. vykdomos socialinės informacinės kampanijos „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“ vaizdo klipą matė trečdalis (34 proc.) tėvų, o 41 proc. tėvų žino apie šios kampanijos leidinį tuo pačiu pavadinimu (leidinį skaitė 11 proc. tėvų). Apie leidinį žino didesnė dalis mamų nei tėčių.
- 35 proc. tėvų yra girdėję apie organizacijos „Mentor Lietuva“ sukurtą tėvystės įgūdžių ugdymo portalą [„Ką veikia vaikai“](#) (7 proc. tėvų jame lankėsi). Apie portalą žino ir jame lankėsi didesnė dalis mamų nei tėčių.

Rekomendacijos

- Planuojant prevencijos priemones svarbu atsižvelgti į jų veiksmingumo įrodymus ir tarptautines rekomendacijas. Remiantis Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro gerosios praktikos portale (<http://www.emcdda.europa.eu/best-practice>) pateiktais naujausiais prevencijos programų veiksmingumo duomenimis, visos šeimos įtraukimas į prevencines veiklas padeda sumažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą. Todėl reikėtų apvarstyti galimybes vykdyti visai šeimai skirtas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones ir / ar į mokyklose jau vykdomas mokiniams skirtas prevencijos priemones įtraukti ir jų tėvus.
- Kadangi didžioji dauguma (90 proc.) Tėvų apklausoje dalyvavusių respondentų buvo moteriškos lyties, ateityje, vykdant tėvų tikslinei grupei skirtas apklausas internetu, būtų naudinga apvarstyti galimybes, kaip įtraukti daugiau vyriškos lyties respondentų.
- Mokyklose, planuojant būdus kaip įtraukti tėvus į prevencinę veiklą ir informuoti apie PM vartojimo keliamą žalą bei prevencijos galimybes, rekomenduojama atsižvelgti į šioje apklausoje tėvų išsakytą informavimo poreikį – užtikrinti, kad mokyklos interneto svetainėje, informaciniuose stenduose ir pan. būtų prieinama informacija, kur kreiptis pagalbos, jei vaikas vartoja PM. Informaciją, kur galima kreiptis pagalbos kiekvienoje Lietuvos savivaldybėje, jeigu vaikas vartoja PM, galima rasti Departamento interneto svetainės skyrelyje „[Kur kreiptis pagalbos lūšų savivaldybėje, jeigu vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas?](#)“. Mokyklų interneto svetainėse gali būti pateikta nuoroda į šį skyrelį ar jame pateiktą konkrečią informaciją su kontaktais, kur galima kreiptis pagalbos toje savivaldybėje.
- Kadangi šeimos, susiduriančios su vaiko(-ų) PM vartojimo problema, dažniausiai nesikreipia pagalbos ir mėgina problemą spręsti pačios, svarbu skatinti šias šeimas, kreiptis pagalbos į specialistus. Ateityje, vykdant tėvų tikslinei grupei skirtas apklausas, būtų naudinga paanalizuoti, kokie veiksniai skatina šeimas, susiduriančias su vaiko(-ų) PM vartojimo problema, kreiptis pagalbos į specialistus bei kas sulaiko nuo šio žingsnio.
- Rekomenduojama skatinti tėvus dažniau kalbėti su savo vaikais apie neigiamą PM vartojimo poveikį ir keliamą pavojų, pateikiant vaiko amžių atitinkančią informaciją, elgtis atsakingai, nedemonstruoti ir neformuoti netinkamo elgesio modelių, pavyzdžiui, nevartoti alkoholio ir nerūkyti vaikų akivaizdoje, bei informuoti tėvus apie pasyvaus rūkymo keliamą žalą jų vaikams, vykdant socialines informacines kampanijas, rengiant mokyklinio amžiaus vaikus auginantems tėvams aktualią informaciją bei užtikrinant, kad ši informacija pasiektų tėvų tikslinę grupę. Departamentas nuo 2015 m. įgyvendina socialinę informacinę kampaniją „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“, kuria siekiama skatinti elgtis atsakingai prieš savo vaikus bei susimąstyti, ar esame tinkamas pavyzdys savo vaikams, formuojant neigiamas nuostatas PM vartojimo atžvilgiu, bei dalyvavo kuriant ir viešinant pirmąjį Lietuvoje interaktyvų tėvystės įgūdžių ugdymo portalą „Ką veikia vaikai“. O 2016 m. prisijungė prie Jungtinių Tautų Narkotikų ir nusikalstamumo prevencijos

REKOMENDACIJOS

biuro (UNODC) įgyvendinamos socialinės informacinės kampanijos „Pirmiausia – išklausk“, kurios tikslas – skatinti palaikyti mokslo įrodymais pagrįstą prevenciją tam, kad vaikai augtų laimingi ir atsparūs neigiamiems rizikos veiksniams. Atsižvelgiant į apklausos rezultatus, aktualu ir ateityje tęsti šių kampanijų vykdymą, užtikrinti tėvams skirtos informacinės medžiagos sklaidą bei informuoti tėvus apie tėvystės įgūdžių ugdymo portalą „Ką veikia vaikai“.

- Ateityje būtų naudinga išsiaiškinti ir paanalizuoti motyvus, kurie skatina tėvus kalbėti su savo vaikais apie įvairių PM vartojimo keliamą žalą sveikatai, bei motyvus, sulaikančius tėvus nuo tokių pokalbių.

1 PRIEDAS. MOKINIŲ TĖVŲ APKLAUSOS APIE ALKOHOLIO, TABAKO IR NARKOTIKŲ VARTOJIMO PREVENCIJĄ ANKETA

1 priedas. Mokinių tėvų apklausos apie alkoholio, tabako ir narkotikų vartojimo prevenciją anketa

Tėvų vaidmuo vaikų alkoholio, tabako ir narkotikų vartojimo prevencijoje labai svarbus. Apklausa vykdoma, siekiant išsiaiškinti, kokios informacijos ir įgūdžių mokyklinio amžiaus vaikų tėvams trūksta, kokiose veiklose, galinčiose suteikti daugiau žinių ir įgūdžių, jie norėtų dalyvauti, kiek jie bendrauja su savo vaikais apie alkoholio, tabako, narkotikų ir kitų medžiagų keliamą žalą, kiek tėvams skirta informacija juos pasiekia.

Siekiant užtikrinti atsakymų konfidencialumą, ši apklausa yra anoniminė.

1. Kada paskutinį kartą kalbėjote su savo vaiku(-ais) apie alkoholio, tabako arba narkotikų neigiamą poveikį ir keliamą pavojų:

- pastarąjį mėnesį
- pastaraisiais metais
- seniau
- niekada

2. Apie kurias iš šių medžiagų esate kada nors kalbėjęs(-usi) su savo vaiku(-ais)? (galimi keli atsakymo variantai)

- alkoholį
- tabaką
- kanapes
- kitus narkotikus (heroiną, ekstazį, amfetaminą ir kt.)
- energinius gėrimus
- elektronines cigaretes
- buityje naudojamas chemines medžiagas (vartojamas ne pagal paskirtį)
- vaistus (vartojamus ne gydymo tikslais)
- skirtingų medžiagų maišymą (pvz., alkoholio ir energinių gėrimų ar narkotikų)

3. Pažymėkite teiginius, su kuriais sutinkate:

- norėčiau ateityje dalyvauti tėvystės įgūdžių ugdymo užsiėmimuose
- norėčiau dalyvauti paskaitoje apie alkoholio, tabako, narkotikų ar kitų medžiagų neigiamą poveikį ir keliamą pavojų

1 PRIEDAS. MOKINIŲ TĖVŲ APKLAUSOS APIE ALKOHOLIO, TABAKO IR NARKOTIKŲ VARTOJIMO PREVENCIJĄ ANKETA

- norėčiau, kad klasės tėvų susirinkimų metu būtų pateikta informacija apie alkoholio, tabako, narkotikų ar kitų medžiagų neigiamą poveikį ir keliamą pavojų
- norėčiau, kad klasės tėvų susirinkimų metu būtų pateikta informacija apie vykdomas prevencijos programas, paskaitas, organizuojamus tėvystės įgūdžių ugdymo užsiėmimus
- norėčiau, kad mokykloje viešai (mokyklos interneto svetainėje, informaciniuose stenduose ir pan.) būtų prieinama informacija, kur kreiptis pagalbos, jei vaikas vartoja alkoholį, narkotikus ar kitas medžiagas

4. Pažymėkite teiginius, su kuriais sutinkate:

- dažniausiai žinau, kur ir su kuo mano vaikas(-ai) leidžia laisvalaikį
- gerai pažįstu savo vaiko(-ų) artimiausius draugus
- gerai pažįstu savo vaiko(-ų) artimiausių draugų tėvus
- mūsų šeimoje yra nustatytos aiškios taisyklės, koks elgesys yra tinkamas ir koks ne, ką vaikai gali daryti, o ko ne

5. Ar esate rūkęs(-i) savo vaiko(-ų) akivaizdoje?

- taip, niekuomet nesislepiu
- taip, bet paprastai stengiuosi prie savo vaiko(-ų) nerūkyti
- ne (rūkau, bet ne prie savo vaiko(-ų))
- nerūkau

6. Ar esate vartojęs(-usi) alkoholį savo vaiko(-ų) akivaizdoje?

- taip, niekuomet nesislepiu
- taip, bet paprastai stengiuosi prie savo vaiko(-ų) nevartoti alkoholio
- ne (vartuju alkoholį, bet ne prie savo vaiko(-ų))
- nevartuju alkoholio

7. Kokio amžiaus Jūsų vaikui leistumėte paragauti alkoholinių gėrimų?

- ____ (įrašykite skaičių)
- neleisčiau

1 PRIEDAS. MOKINIŲ TĖVŲ APKLAUSOS APIE ALKOHOLIO, TABAKO IR NARKOTIKŲ VARTOJIMO PREVENCIJĄ ANKETA

8. Jūsų žiniomis, kurias iš šių medžiagų Jūsų vaikas(-ai) yra vartojęs(-ę) nors kartą gyvenime? (jei turite kelis vaikus, pažymėkite medžiagas, kurias, Jūsų nuomone, yra vartojęs bent vienas Jūsų mokyklinio amžiaus vaikas)

- alkoholi
- tabaką
- kanapes
- kitus narkotikus (heroiną, ekstazį, amfetaminą ir kt.)
- energinius gėrimus
- elektronines cigaretes
- vaistus (ne gydymo tikslais)
- nė vienos

9. Kur kreipėtės pagalbos dėl vaiko(-ų) alkoholio, narkotikų ar kitų medžiagų vartojimo, jeigu esate susidūrę su šia problema? (galimi keli atsakymo variantai)

- į mokyklos specialistą (psichologą, socialinį pedagogą, visuomenės sveikatos priežiūros specialistą, kt.)
- į pedagoginę psichologinę tarnybą
- į psichikos sveikatos centrą
- į priklausomybės ligų centrą
- kitur
- problemą sprendėme patys, nesikreipdami niekur pagalbos
- su tokia problema nesame susidūrę

10. Ar esate matęs socialinės informacinės kampanijos „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“ vaizdo klipą (<https://www.youtube.com/watch?v=HUy2sAD1b0U>)?

- taip
- ne

11. Ar skaitėte Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento parengtą leidinį „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“ (<http://ntakd.lt/files/prevensija/tevams.pdf>)?

- taip
- ne, apie tokį nesu girdėjęs(-usi)
- ne, bet žinau, kad toks yra

1 PRIEDAS. MOKINIŲ TĖVŲ APKLAUSOS APIE ALKOHOLIO, TABAKO IR NARKOTIKŲ VARTOJIMO PREVENCIJĄ ANKETA

12. Ar lankėtės tėvams skirtos internetinės mokymosi programos svetainėje www.kaveikiavaikai.lt?

- taip
- ne, apie tokią nesu girdėjęs(-usi)
- ne, bet žinau, kad tokia yra

13. Kiek mokyklinio amžiaus vaikų turite? _____ (įrašykite skaičių)

14. Kurioje klasėje mokosi Jūsų vaikas(-ai)? (jei turite kelis vaikus, pažymėkite kelis atsakymo variantus)

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

15. Jūsų lytis:

- moteris
- vyras

16. Jūsų amžius: _____ (įrašykite skaičių)

17. Savivaldybė, kurioje gyvenate: _____

Dėkojame Jums už atsakymus!

2 PRIEDAS. APKLAUSOS DALYVIŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL SAVIVALDYBES

2 priedas. Apklauso dalyvių pasiskirstymas pagal savivaldybes

(N=2206, abs. sk., proc.)

Nr.	Savivaldybė	Abs. sk.	Proc.
1.	Akmenės rajono	56	2,54
2.	Alytaus miesto	5	0,23
3.	Alytaus rajono	3	0,14
4.	Anykščių rajono	34	1,54
5.	Birštono	2	0,09
6.	Biržų rajono	2	0,09
7.	Druskininkų	1	0,05
8.	Elektrėnų	114	5,17
9.	Ignalinos rajono	2	0,09
10.	Jonavos rajono	82	3,72
11.	Joniškio rajono	1	0,05
12.	Jurbarko rajono	1	0,05
13.	Kaišiadorių rajono	80	3,63
14.	Kalvarijos	1	0,05
15.	Kauno miesto	322	14,60
16.	Kauno rajono	32	1,45
17.	Kazlų Rūdos	1	0,05
18.	Kėdainių rajono	52	2,36
19.	Kelmės rajono	3	0,14
20.	Klaipėdos miesto	347	15,73
21.	Klaipėdos rajono	31	1,41
22.	Kretingos rajono	4	0,18
23.	Kupiškio raj.	1	0,05
24.	Lazdijų rajono	1	0,05
25.	Marijampolės	52	2,36
26.	Mažeikių rajono	2	0,09
27.	Molėtų rajono	1	0,05
28.	Neringos	8	0,36
29.	Pagėgių	32	1,45
30.	Pakruojo rajono	0	0
31.	Palangos miesto	74	3,35
32.	Panevėžio miesto	4	0,18
33.	Panevėžio rajono	6	0,27
34.	Pasvalio rajono	6	0,27
35.	Plungės rajono	5	0,23
36.	Prienų rajono	0	0
37.	Radviliškio rajono	28	1,27
38.	Raseinių rajono	48	2,18
39.	Rietavo	1	0,05
40.	Rokiškio rajono	1	0,05
41.	Skuodo rajono	25	1,13

2 PRIEDAS. APKLAUSOS DALYVIŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL SAVIVALDYBES

42.	Šakių rajono	2	0,09
43.	Šalčininkų rajono	1	0,05
44.	Šiaulių miesto	91	4,13
45.	Šiaulių rajono	55	2,49
46.	Šilalės rajono	30	1,36
47.	Šilutės rajono	1	0,05
48.	Širvintų rajono	0	0
49.	Švenčionių rajono	2	0,09
50.	Tauragės rajono	0	0
51.	Telšių rajono	6	0,27
52.	Trakų rajono	2	0,09
53.	Ukmergės rajono	132	5,98
54.	Utenos rajono	8	0,36
55.	Varėnos rajono	0	0
56.	Vilkaviškio raj.	8	0,36
57.	Vilniaus miesto	349	15,82
58.	Vilniaus rajono	20	0,91
59.	Visagino	3	0,14
60.	Zarasų rajono	17	0,77
61.	Kita	8	0,36